

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

PL. ÚS 25/05-51

Ústavný súd Slovenskej republiky na verejnom zasadnutí 7. júna 2006 v pléne zloženom z predsedu Jána Mazáka a zo sudcov Jána Auxta, Juraja Babjaka, Eduarda Bárányu, Alexandra Bröstla, Ľudmily Gajdošíkovej, Juraja Horvátha, Jána Lubyho, Lajosa Mészároša a Štefana Ogurčáka o návrhu skupiny 35 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky, zastúpenej advokátom JUDr. J. M., B., na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a čl. 130 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky a § 18 ods. 1 písm. a) v spojení s § 37 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov o súlade § 71 ods. 6 až 8 a § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 39 ods. 1 a s čl. 55 Ústavy Slovenskej republiky, takto

r o z h o d o l :

1. Ustanovenia § 263 ods. 2 a ods. 4 až 7 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov **n i e s ú** v súlade s čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.

2. Vo zvyšnej časti návrhu **n e v y h o v u j e .**

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bol 8. júla 2005 doručený návrh skupiny 35 poslancov Národnej rady Slovenskej republiky (ďalej len „navrhovatelia“), zastúpenej advokátom JUDr. J. M., B., na začatie konania podľa čl. 125 ods. 1 písm. a) a čl. 130 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a § 18 ods. 1 písm. a) v spojení s § 37 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) o súlade § 71 ods. 6 až 8 a § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 39 ods. 1 a s čl. 55 ústavy.

Hlavným argumentom navrhovateľov týkajúcim sa namietaného nesúladu označených ustanovení zákona o sociálnom poistení je ich retroaktivita (tak ustanovení hmotnoprávnej povahy upravujúcich podmienky invalidity obsiahnutých v § 71 ods. 6 až 8, ako aj prechodných ustanovení obsiahnutých v § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13 zákona o sociálnom poistení).

Vo svojej sťažnosti k namietanému nesúladu označených ustanovení okrem citácie dotknutých ustanovení zákona o sociálnom poistení a ústavy navrhovatelia uvádzajú:

«Súčasne platný zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení (ďalej len „platný zákon“) ustanovil podstatne tvrdšie kritériá nároku na priznanie prekvalifikovaného čiastočného invalidného dôchodku a invalidného dôchodku ako predchádzajúce zákony.

Platný zákon je aj retroaktívny, pretože mení a zrušuje právne vzťahy, ktoré vznikli na základe zákonov platných ešte pred jeho účinnosťou.

Platný zákon je v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky a s Listinou základných práv a slobôd.»

Vo svojom návrhu navrhovateľa ďalej uvádzajú, že čl. 1 ods. 1 prvej vety, čl. 12 ods. 2, čl. 13 ods. 4, čl. 39 ods. 1 a čl. 55 ods. 1 ústavy „nebránia právnemu štátu prijímať zákony, ktoré sa považujú za nevyhnutné, aby upravili sociálne poistenie v súlade s týmito základnými právami“. Poznávajú však, že Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) sa týmito ustanoveniami ústavy neriadila.

Namietaný nesúlad označených ustanovení zákona o sociálnom poistení s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, s čl. 13 ods. 4, čl. 39 ods. 1 a s čl. 55 ústavy navrhovateľa odôvodňujú takto:

„Ustanovenie čl. 1 ods. 1 Ústavy, ukladá všetkým štátnym orgánom – teda aj zákonodarcovi – povinnosť chrániť princípy materiálneho právneho štátu, medzi ktoré patrí aj právna istota. To neplatí u ustanovení § 71 ods. 6, ods. 7 a ods. 8 a § 263 ods. 1, ods. 2, ods. 3, ods. 4, ods. 5, ods. 6, ods. 7 a ods. 13 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov, pretože tieto ustanovenia menia a zrušujú právne vzťahy, ktoré vznikli do 31. decembra, t. j. pred účinnosťou zákona, a preto sú v rozpore s týmto ustanovením Ústavy. Retroaktívna zmena zákona má negatívny dopad najmä na tých občanov, čo boli podľa predchádzajúcej právnej úpravy zaradení v kategórii I AA, napr. baníci, ale aj ťažko zdravotne postihnutí a občania. Podľa legislatívy platnej do 31. decembra 2003 jednotlivé miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť sa sčítavali, podľa § 71 ods. 6, ods. 7 a ods. 8 č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sa nesčítavajú a mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť možno zvýšiť nad hornú hranicu mieru poklesu podľa zdravotného postihnutia, ktoré je rozhodujúcou príčinou dlhodobo nepriaznivého stavu, najviac o 10 %, ak závažnosť ostatných zdravotníckych postihnutí ovplyvňuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť. Okrem toho podľa ustanovenia § 263 ods. 6 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sa u poistenca pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť preskúmava rovnako retroaktívne ako podľa ods. 5 a ods. 7 tohto paragrafu zákona, ale odlišne sa určuje suma vyplácania týchto preskúmaných invalidných dôchodkov.

Ustanovenie čl. 12 ods. 2 Ústavy ukladá, že ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach a ich základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné. Ak vznikol občanovi nárok na primerané hmotné zabezpečenie pri

nespôsobilosti na prácu podľa čl. 39 ods. 1 Ústavy obmedzenie tohto práva podľa čl. 13 ods. 4 Ústavy nemá zmysel, pretože stav občana s poklesom schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť sa nemení zmenou podmienok stanovených zákonom č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení na posudzovanie tejto miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v percentách, ale len skutočnou zmenou jeho zdravotného stavu. Preto ustanovenia § 263 ods. 1, ods. 2, ods. 3 ods. 4, ods. 5, ods. 6, ods. 7 a ods. 13 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sú v rozpore s čl. 12 ods. 2, s čl. 13 ods. 4 a s čl. 39 ods. 1 Ústavy.

Ustanovenie čl. 55 ods. 1 Ústavy ukladá, že hospodárstvo Slovenskej republiky sa zakladá na princípoch sociálne a ekologicky orientovanej trhovej ekonomiky. Ak ale ustanovenia § 263 ods. 1, ods. 2, ods. 3, ods. 4, ods. 5, ods. 6, ods. 7 a ods. 13 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov poistencovi podľa týchto ustanovení zákona, ktorý mal pred ich účinnosťou nárok na prekvalifikovaný čiastočne invalidný dôchodok je podľa nových kritérií odňatý alebo invalidný dôchodok zmenený, podľa § 88 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov sa mu odníma jeho úrazová renta, napriek tomu, že jeho zdravotný stav sa nezlepšil a možno i zhoršil a neumožňuje to aj platná legislatíva o poskytovaní zdravotníckej starostlivosti a podmienky na trhu práce. Vzhľadom na uvedené nie je možné tvrdiť, že hospodárstvo Slovenskej republiky je sociálne trhovo orientované, je to v rozpore s článkom 55 ods. 1 Ústavy.

Vyššie popísaný právny stav znevýhodňuje poberateľov prekvalifikovaných čiastočne invalidných dôchodok a invalidných dôchodkov, ktorých miera poklesu vykonávať zárobkovú činnosť sa zmenila len novými kritériami napadnutých ustanovení zákona č. 461/2003 Z. z. a nie zmenou ich zdravotného stavu, následkom čoho ich nárok na prekvalifikovaný čiastočný invalidný dôchodok zanikol, ale ich invalidný dôchodok bol znížený. Zo systému invalidného poistenia boli vylúčení občania, ktorí podľa citovaných ustanovení Ústavy do neho jednoznačne právne patria.

S poukazom na vyššie uvedení argumentáciu považujeme tento návrh za právom podaný.“.

Navrhovatelia žiadajú, aby ústavný súd takto rozhodol:

„Ustanovenie § 71 ods. 6, ods. 7 a ods. 8 a § 263 ods. 1, ods. 2, ods. 3, ods. 4, ods. 5, ods. 6, ods. 7 a ods. 13 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov z 30. októbra 2003, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004 je v rozpore s čl. 1 ods. 2 (oprava.: ods. 1; pozn.), s čl. 12 ods. 1, s čl. 13 ods. 4, s čl. 39 ods. 1 a s čl. 55 Ústavy Slovenskej republiky uvedenej v zákone č. 460/1992 Zb. v znení zmien a doplnkov.“

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde predbežne prerokoval návrh navrhovateľov na neverejnom zasadnutí pléna a dospel k záveru, že návrh spĺňa náležitosti ustanovené v § 20 a § 37 ods. 3 zákona o ústavnom súde, ako aj procesné podmienky, za ktorých ústavný súd môže vec prerokovať a rozhodnúť o návrhu. Na základe týchto skutočností ústavný súd rozhodol uznesením č. k. PL. ÚS 25/05-13 z 8. septembra 2005 o prijatí návrhu na ďalšie konanie (§ 25 ods. 1 a 3 zákona o ústavnom súde).

Po prijatí návrhu na ďalšie konanie vyzval ústavný súd navrhovateľov, národnú radu a vedľajšieho účastníka v konaní o súlade právnych predpisov – vládu Slovenskej republiky, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Z účastníkov konania trvali na ústnom pojednávaní len navrhovatelia.

Na výzvu ústavného súdu vyjadriť sa k návrhu predseda národnej rady v stanovisku z 24. novembra 2005 uviedol:

«Skupina poslancov Národnej rady Slovenskej republiky v návrhu z 30. júna 2005 navrhuje, aby Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) vydal nález, ktorým rozhodne, že ustanovenia § 71 ods. 6 až 8 a § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o sociálnom poistení“) z 30. októbra 2003, ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 2004, sú v rozpore s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 39 ods. 1 a s čl. 55 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“).

V odôvodnení návrhu skupiny poslancov sa konštatuje, že súčasne platný zákon o sociálnom poistení je v rozpore s ústavou a s Listinou základných práv a slobôd pretože ustanovil podstatne tvrdšie kritériá nároku na priznanie prekvalifikovaného čiastočného invalidného dôchodku a invalidného dôchodku ako predchádzajúce zákony, je retroaktívny,

nakoľko mení a zrušuje právne vzťahy, ktoré sú riešené prostredníctvom prechodných ustanovení, ktoré vznikli na základe zákonov, platných pred jeho účinnosťou.

Národná rada Slovenskej republiky (ďalej len „národná rada“) sa pri ustanovení § 71 ods. 6 až 8 a § 283 (správne 263;pozn.) ods. 1 až 7 a 13 zákona o sociálnom poistení preto neriadila čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 2, čl. 13, ods. 4, čl. 39 ods. 1 a čl. 55 ústavy, keď pri právnej úprave invalidných dôchodkov, ktoré boli priznané pred účinnosťou zákona o sociálnom poistení, t. j. pred 1. januárom 2004, sa ustanovila pôsobnosť Sociálnej poisťovne na ich prehodnocovanie už podľa zákona o sociálnom poistení (§ 71), a to nie len u tých invalidných dôchodkoch a čiastočných invalidných dôchodkoch, u ktorých bola kontrolná lekárska prehliadka (ďalej len „prehliadka“) určená pred 1. januárom 2004 s lehotou jej vykonania po tomto termíne, ale aj u tých invalidných dôchodkoch a čiastočných invalidných dôchodkoch, u ktorých prehliadka určená nebola (zákon č. 186/2004 Z. z.).

Zákon o sociálnom poistení v § 263 ods. 3 ďalej ustanovil výnimku z vykonania prehliadky pre poberateľov invalidného dôchodku a čiastočného invalidného dôchodku, ktorí pred 1. januárom 2004 dovърšili vek 60 rokov u mužov a 57 rokov u žien, čo znamená, že tieto dôchodky sa vyplácajú v sume, v akej patrili pred 1. januárom 2004 a s účinnosťou od 1. januára 2005 na základe novely (zákon č. 721/2004 Z. z.) sa tieto dôchodky považujú za starobné dôchodky (§ 263 ods. 9).

Je pravdou, že pri preskúmaní trvania invalidity môžu podľa prechodných ustanovení (§ 263 ods. 4 až 7) vzniknúť situácie

- keď poberateľ invalidného dôchodku alebo čiastočného invalidného dôchodku priznaného pred účinnosťou zákona o sociálnom poistení dosiahne podľa nového zákona pri prehliadke pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť najviac o 40 %, a v takom prípade nárok na invalidný dôchodok takémuto poberateľovi zaniká,

- keď invalidný dôchodok priznaný pred 1. januárom 2004 sa poberateľovi na základe preskúmania mení na invalidný dôchodok s mierou poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 %, ale najviac o 70 %, a v takom prípade sa suma invalidného dôchodku určí podľa zákona o sociálnom poistení,

- keď čiastočný invalidný dôchodok priznaný pred účinnosťou zákona o sociálnom poistení sa na základe preskúmania trvania invalidity mení na invalidný dôchodok s mierou poklesu

schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť viac ako o 40 % ale najviac o 70 % avšak v takomto prípade sa invalidný dôchodok vypláca v rovnakej sume, v akej patril pred 1. januárom 2004,

- keď čiastočný invalidný dôchodok priznaný pred účinnosťou zákona o sociálnom poistení sa na základe prehliadky mení na invalidný dôchodok s mierou poklesu vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, a v takomto prípade sa suma invalidného dôchodku mení a určí podľa zákona o sociálnom poistení.

Na základe vyššie uvedeného možno konštatovať, že zákonom o sociálnom poistení sa pri preskúmaní trvania invalidity vstúpilo do už existujúcich právnych vzťahov.

Ako vyplýva z obsahu schváleného zákona o sociálnom poistení, dôvodovej správy k nemu, z rokovania Národnej rady Slovenskej republiky a jej výborov, účelom tohto zákona bolo zaviesť nový systém sociálneho poistenia, podstatne odlišný od predchádzajúceho systému sociálneho zabezpečenia zodpovedajúci novým podmienkam trhového mechanizmu, čo zodpovedá čl. 39 ods. 1 ústavy, podľa ktorého občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa a čl. 39 ods. 3 ústavy, podľa ktorého podrobnosti o týchto právach ustanoví osobitný zákon. Týmto zákonom bol zákon o sociálnom poistení, ktorý o. i. upravil aj definíciu invalidity, založenú „na takom dlhodobo nepriaznivom zdravotnom stave, v dôsledku ktorého dochádza k poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v porovnaní so zdravou osobou“ (dôvodová správa, osobitná časť k § 70 až 72) a s ktorou súvisí vypustenie právnej úpravy čiastočného invalidného dôchodku. Nová úprava upustila od sledovania podstatného poklesu zárobku, pretože aj pri poberaní dôchodku, a to aj invalidného sa umožňuje občanom byť zárobkovo činnými.

Z hľadiska medicínskeho invalidita nie je vždy stav trvalý, preto preskúmanie trvania invalidity je z hľadiska medicínskeho dôvodné a vykonávalo sa aj podľa predpisov platných pred účinnosťou zákona o sociálnom poistení (zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, zákon č. 543/1990 Zb. o štátnej správe sociálneho zabezpečenia). Zmena zdravotného stavu môže tak byť základom na jeho nové zhodnotenie.

Či rozsah a spôsob právnej úpravy prostredníctvom prechodných ustanovení umožňujúci zmeny pri už priznaných invalidných dôchodkoch a čiastočných invalidných

dôchodkoch napĺňa v petite uvádzané ustanovenia ústavy, ponechávame na rozhodnutie ústavného súdu.».

Okrem stanoviska predložil predseda národnej rady ústavnému súdu dôvodovú správu k vládnemu návrhu zákona o sociálnom poistení (tlač č. 283) a prepis rozpravy k vládnemu návrhu zákona.

Vedľajší účastník – vláda Slovenskej republiky na výzvu ani na opakovanú výzvu nepredložila ústavnému súdu svoje vyjadrenie.

Vzhľadom na to, že navrhovatelia trvali na ústnom pojednávaní, ústavný súd nariadil ústne pojednávanie na 30. marec 2006. Na ústnom pojednávaní, ktoré sa konalo 19. apríla 2006, sa zúčastnil len zástupca skupiny poslancov, ktorý zotrval na predloženom návrhu.

II.

Ústavný súd pri svojom rozhodovaní vychádzal zo znenia napadnutých ustanovení zákona o sociálnom poistení, ktoré majú byť v rozpore s označenými článkami ústavy, ďalej z dôvodovej správy k vládnemu návrhu zákona a z ústneho pojednávania; opieral sa pritom aj o svoju doterajšiu judikatúru.

Podľa čl. 1 ods. 1 prvej vety ústavy „Slovenská republika je zvrchovaný, demokratický a právny štát.“.

Podľa čl. 12 ods. 2 ústavy „Ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.“.

Podľa čl. 13 ods. 4 ústavy „Pri obmedzovaní základných práv a slobôd sa musí dbať na ich podstatu a zmysel. Takéto obmedzenia sa môžu použiť len na ustanovený cieľ.“.

Podľa čl. 39 ods. 1 ústavy „Občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa.“.

Podľa čl. 55 ods. 1 ústavy „Hospodárstvo Slovenskej republiky sa zakladá na princípoch sociálne a ekologicky orientovanej trhovej ekonomiky.“.

Ustanovenia § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení znejú:

„(6) Miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v percentách sa určuje podľa druhu zdravotného postihnutia, ktoré je rozhodujúcou príčinou dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu, a so zreteľom na závažnosť ostatných zdravotných postihnutí.

(7) Jednotlivé percentuálne miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť sa nesčítavajú.

(8) Mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť možno zvýšiť nad hornú hranicu miery poklesu podľa druhu zdravotného postihnutia, ktoré je rozhodujúcou príčinou dlhodobo nepriaznivého zdravotného stavu, najviac o 10 %, ak závažnosť ostatných zdravotných postihnutí ovplyvňuje pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť. Na určenie zvýšenia hodnoty sa vychádza z predchádzajúceho výkonu zárobkovej činnosti, dosiahnutého vzdelania, skúsenosti a schopnosti rekvalifikácie. Obdobne to platí, ak pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je dôsledkom viacerých zdravotných postihnutí podmieňujúcich dlhodobo nepriaznivý zdravotný stav.“.

Ustanovenie § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13 znejú:

„(1) Invalidný dôchodok a čiastočný invalidný dôchodok, ktoré boli priznané podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, sa považujú po 31. decembri 2003 za invalidný dôchodok podľa tohto zákona v sume, v akej patrili k 31. decembru 2003 a vyplácajú sa aj po tomto dni za podmienok ustanovených predpismi účinnými do 31. decembra 2003, ak tento zákon neustanovuje inak.

(2) Trvanie invalidity na nárok na invalidný dôchodok uvedený v odseku 1 Sociálna poisťovňa preskúma podľa tohto zákona pri kontrolnej lekárskej prehliadke určenej pred 1. januárom 2004 s lehotou jej uskutočnenia po 31. decembri 2003. Trvanie invalidity podľa tohto zákona Sociálna poisťovňa preskúmava aj vtedy, ak poberateľovi invalidného dôchodku alebo čiastočného invalidného dôchodku priznaného podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003 pri kontrolnej lekárskej prehliadke konanej pred 1. januárom 2004 nebola určená lehota jej ďalšieho uskutočnenia po 31. decembri 2003. Po preskúmaní trvania invalidity sa nárok na výplatu invalidného dôchodku a čiastočného invalidného dôchodku, ktoré sa od 1. januára 2004 podľa odseku 1 považujú za invalidný dôchodok, posudzuje podľa prepisu účinného od 1. januára 2004.

(3) Trvanie invalidity podľa tohto zákona Sociálna poisťovňa nepreskúmava, ak poistenec, ktorému bol priznaný invalidný dôchodok alebo čiastočný invalidný dôchodok podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003, dovŕšil pred 1. januárom 2004 vek najmenej 60 rokov, ak ide o muža, a vek najmenej 57 rokov, ak ide o ženu.

(4) Ak po preskúmaní invalidity podľa odseku 2 poistenec, ktorému bol priznaný invalidný dôchodok alebo čiastočný invalidný dôchodok podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť najviac o 40 %, zaniká nárok na invalidný dôchodok vrátane invalidného dôchodku, na ktorý bol prekvalifikovaný čiastočný invalidný dôchodok, odo dňa zastavenia výplaty tohto dôchodku.

(5) Ak po preskúmaní invalidity podľa odseku 2 poistenec, ktorému bol priznaný invalidný dôchodok podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 %, ale najviac o 70 %, suma invalidného dôchodku sa odo dňa preskúmania invalidity určí podľa tohto zákona.

(6) Ak po preskúmaní invalidity podľa odseku 2 poistenec, ktorému bol priznaný čiastočný invalidný dôchodok podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, má pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 40 %, ale najviac o 70 %, invalidný dôchodok, na ktorý bol prekvalifikovaný čiastočný invalidný dôchodok, sa naďalej vypláca v sume, v akej patril do dňa preskúmania invalidity.

(7) Ak po preskúmaní invalidity podľa odseku 2 poistenec, ktorému bol priznaný čiastočný invalidný dôchodok podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, má pokles

schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť o viac ako 70 %, suma invalidného dôchodku sa odo dňa preskúmania invalidity určí podľa tohto zákona.

...

(13) Suma invalidného dôchodku poistenca, ktorý splnil podmienky nároku na nové vymeranie pred 1. januárom 2004, je po vzniku nároku na nové vymeranie nepretržite zamestnaný k 31. decembru 2003, sa určí podľa predpisov účinných pred 1. januárom 2004, a to vrátane úpravy dôchodkov prislúchajúcej podľa osobitného predpisu. Rozhodujúcim obdobím na určenie priemerného mesačného zárobku sú kalendárne roky 1994 až 2003. Z obdobia dôchodkového poistenia získaného po 31. decembri 2003 nárok na nové vymeranie invalidného dôchodku nevzniká.“.

Napadnuté ustanovenia zákona o sociálnom poistení boli navrhnuté v zásade v totožnom znení, ako boli schválené národnou radou (s výnimkou § 263ods. 2), a preto možno z hľadiska výpovednej hodnoty uviesť aj dôvodovú správu k nim.

K § 70 až 72:

„Vznik nároku na invalidný dôchodok bude naďalej podmienený okrem zdravotného hľadiska, t. j. invalidity aj splnením podmienky potrebného obdobia poistenia.

K zásadnej zmene dochádza v definícii invalidity. Táto je založená na takom dlhodobo nepriaznivom zdravotnom stave, v dôsledku ktorého došlo k poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť v porovnaní so zdravou fyzickou osobou. Novo sa navrhuje, aby invaliditu zakladal pokles vyšší ako 33 %. Z tohto dôvodu sa vypúšťa definícia čiastočnej invalidity ako jednej z podmienok nároku na čiastočný invalidný dôchodok, ktorý sa v porovnaní s právnou úpravou obsiahnutou v platnom zákone č. 413/2002 Z. z. o sociálnom poistení navrhuje vypustiť z vecného rozsahu dôchodkového poistenia.

Pre všetkých poistencov mladších ako 22 rokov sa navrhuje splniť podmienku potrebného obdobia dôchodkového poistenia v rozsahu najmenej jeden rok.“.

K § 263:

„Navrhuje sa ustanovenie prechodného charakteru, ktorým sa po 31. decembri 2003 upravuje právny režim invalidných dôchodkov a čiastočných invalidných dôchodkov, na ktoré vznikol nárok pred 1. januárom 2004.“.

V rozprave k vládnemu návrhu zákona o sociálnom poistení k napadnutým ustanoveniam neodznela žiadna diskusia.

Napadnuté ustanovenie § 263 ods. 2 zákona o sociálnom poistení je v znení novely zákona o sociálnom poistení, a to zákon č. 186/2004 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 95/2002 Z. z. o poisťovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 430/2003 Z. z. a o zmene a doplnení niektorých ďalších zákonov tak, že sa doplnilo o druhú a tretiu vetu, ktoré znejú: „Trvanie invalidity podľa tohto zákona Sociálna poisťovňa preskúmava aj vtedy, ak poberateľovi invalidného dôchodku alebo čiastočného invalidného dôchodku priznaného podľa predpisov účinných do 31. decembra 2003 pri kontrolnej lekárskej prehliadke konanej pred 1. januárom 2004 nebola určená lehota jej ďalšieho uskutočnenia po 31. decembri 2003. Po preskúmaní trvania invalidity sa nárok na výplatu invalidného dôchodku a čiastočného invalidného dôchodku, ktoré sa od 1. januára 2004 podľa odseku 1 považujú za invalidný dôchodok, posudzuje podľa predpisu účinného od 1. januára 2004.“. V tejto súvislosti je vhodné uviesť, že touto novelou sa novelizoval aj § 153 ods. 7 zákona o sociálnom poistení, ktorý znie: „(7) Trvanie invalidity sa nepreskúmava, ak pri kontrolnej lekárskej prehliadke nebola určená lehota jej ďalšieho uskutočnenia.“. Touto novelou boli založené dva režimy posudzovania trvania invalidity.

Do zákona o sociálnom poistení bol novelou vložený ešte aj § 274a, ktorý znie:

„§ 274a

„Konanie o invalidný dôchodok, ktoré nebolo právoplatne skončené do 14. apríla 2004

V konaniach o invalidný dôchodok vrátane konania o invalidný dôchodok podľa § 263, ktoré neboli právoplatne skončené do 14. apríla 2004, sa rozhodne podľa predpisu účinného od 15. apríla 2004.“.

III.

Navrhovatelia napádajú ako nesúladne s ústavou jednak označené hmotnoprávne ustanovenia obsiahnuté v prvej časti tretej hlave štvrtom oddiele zákona o sociálnom poistení upravujúcom invalidný dôchodok (§ 70 – 73), a to § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení s označenými článkami ústavy a jednak prechodné ustanovenia, ktoré sú obsiahnuté v siedmej časti zákona o sociálnom poistení, a to § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13, pričom nesúlad napadnutých ustanovení s jednotlivými označenými článkami ústavy bližšie nekonkretizujú, t. j. pri ich posudzovaní k napadnutým ustanoveniam zákona o sociálnom poistení nepriradili konkrétne označené články ústavy, a tak sa ústavný súd musel vysporiadať so všetkými možnosťami, ktoré zo všeobecne konštruovaného návrhu vyplynuli.

1. K namietanému nesúladu § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 39 ods. 1 a s čl. 55 ústavy

Navrhovatelia tvrdia, že ustanovenia § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení nie sú v súlade s čl. 1 ods. 1 ústavy, pretože zakladajú právnu neistotu a sú podľa nich „tvrdšou“ úpravou z hľadiska úpravy podmienok pre vznik nároku na invalidný dôchodok oproti predchádzajúcej právnej úprave. Argumentujú tým, že tieto ustanovenia menia (rušia) právne vzťahy, ktoré vznikli do 31. decembra 2003, t. j. pred účinnosťou zákona o sociálnom poistení, a preto sú v rozpore s čl. 1 ods. 1 ústavy. Ako argument uvádzajú retroaktivitu zákona o sociálnom poistení, aj čo sa týka jeho § 71 ods. 6 až 8, z dôvodu, že miery poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť sa podľa týchto ustanovení nesčítavajú na rozdiel od minulého právneho stavu, keď sa sčítavali.

Rozpor napadnutých ustanovení § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení s čl. 12 ods. 1, čl. 39 ods. 1 a s čl. 13 ods. 4 ústavy vidia navrhovatelia v zmene podmienok ustanovených pre nárok na invalidný dôchodok zákonom o sociálnom poistení. V súvislosti s namietaným nesúlalom označených ustanovení s čl. 55 ods. 1 ústavy sa navrhovatelia odvolávajú predovšetkým na to, že nároky na invalidné dôchodky a čiastočné invalidné dôchodky sa prekvalifikovali podľa nových kritérií a na základe toho boli invalidné dôchodky odňaté alebo zmenené, čo malo za následok, že napriek nezmenenému zdravotnému stavu sa zhoršili pre tieto osoby podmienky na trhu práce.

Národná rada sa vyjadrila k charakteru novej právnej úpravy invalidity, avšak k samotnému posúdeniu súladu § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení s označenými článkami ústavy nezaujala konkrétne stanovisko.

Ústavný súd pri posudzovaní súladu § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení vychádzal z ich charakteru. Ide o ustanovenia, ktoré sú súčasťou podmienok ustanovených pre vznik nároku na invalidný dôchodok: upravujú pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a mieru poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť, t. j. sú súčasťou hmotnoprávnej úpravy podmienok pre vznik nároku na invalidný dôchodok, ktorá sama osebe nepôsobí retroaktívne, lebo je viazaná na nadobudnutie účinnosti zákona o sociálnom poistení, resp. jej jednotlivých ustanovení. Pokles schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť a miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť sa naďalej posudzujú individuálne, aj keď podľa iných kritérií ako dosiaľ, ktoré sú podľa navrhovateľov tvrdšie.

Názor navrhovateľov - považovať novú právnu úpravu za rozpornú s princípom právnej istoty, t. j. s čl. 1 ods. 1 ústavy z dôvodu, že ide o právnu úpravu odlišnú od predchádzajúcej a podľa názoru navrhovateľov „tvrdšiu“ z hľadiska ustanovených podmienok pre vznik nároku na invalidný dôchodok, ústavný súd neakceptoval. Táto skutočnosť totižto nesignalizuje ešte nesúlad s ústavou, ak sú zachované limity ústavnosti novej právnej úpravy. Uplatňovanie takéhoto prístupu navrhovateľov k hodnoteniu každej novej právnej úpravy by znamenalo „riziko záveru o jej neústavnosti“, najmä ak by sa líšila

od predchádzajúcej právnej úpravy. Takýto prístup by už vopred vylúčil do budúcnosti akúkoľvek zmenu právnej úpravy už dosiaľ právne upravených otázok.

Podľa názoru ústavného súdu novú právnu úpravu invalidných dôchodkov nemožno považovať za rozpornú taktiež s čl. 12 ods. 1 a s čl. 13 ods. 4 ústavy len na základe argumentu, že ide o novú právnu úpravu odchylnú od predchádzajúcej a na tomto základe vyvodit' porušenie princípu rovnosti a zavedenie obmedzení základných práv. Naopak, nová hmotnoprávna úprava invalidity a invalidného dôchodku nenarúša rovnosť v právach, pretože sa vzťahuje odo dňa jej účinnosti na celý okruh rovnakým spôsobom posudzovaných fyzických osôb a nie je založená ani na obmedzení niektorého zo základných práv, pretože ustanovenie podmienok pre vznik nároku na dávku nemožno považovať za obmedzenie základných práv.

Napokon napadnuté ustanovenia § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení podľa názoru ústavného súdu nemožno považovať za nesúladné ani s čl. 39 ods. 1 ústavy, ktorý garantuje základné právo fyzických osôb na primerané finančné zabezpečenie pri nespôsobilosti na prácu. Napadnutými ustanoveniami sa práve toto právo realizuje, a to tým, že ustanovuje kritériá uznania nespôsobilosti na prácu vzhľadom na zdravotný stav poistencov s cieľom upraviť hmotné zabezpečenie takýchto osôb. Napadnuté ustanovenia nemajú prepojenie na úroveň finančného zabezpečenia poistenca pri jeho nespôsobilosti na prácu v takom zmysle, aby na základe nich bolo možné hodnotiť primeranosť tohto zabezpečenia.

Namietaný nesúlad označených ustanovení § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení s čl. 55 ústavy formulovaný v petite návrhu na rozhodnutie ústavného súdu zužujú navrhovatelia na nesúlad s čl. 55 ods. 1 ústavy, argumentujúc zhoršeným postavením takýchto osôb na trhu práce v dôsledku novej a tvrdšej právnej úpravy invalidity bez toho, aby okrem tohto konštatovania toto tvrdenie bližšie konkretizovali a uviedli do príčinnej súvislosti s napadnutými ustanoveniami. Podľa názoru ústavného súdu § 71 ods. 6 a 8 zákona o sociálnom poistení nemožno „dávať do nesúladu“ s čl. 55 ods. 1 ústavy len

z dôvodu odnímania v minulosti priznaných invalidných dôchodkov, pretože táto otázka nie je predmetom úpravy § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd v tejto časti návrhu navrhovateľov na vyslovenie nesúlady § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 39 ods. 1 a s čl. 55 ods. 1 ústavy nevyhovel.

2. K namietanému nesúlady § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13 zákona o sociálnom poistení s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 39 ods. 1 a s čl. 55 ústavy

Pri namietanom nesúlade § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13 zákona o sociálnom poistení s čl. 1 ods. 1, čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 39 ods. 1 a s čl. 55 ústavy navrhovatelia argumentujú retroaktivitou ustanovení, ktorá je podľa ich názoru v danom prípade neprípustná.

Národná rada vo svojom stanovisku pripustila, že zákonom o sociálnom poistení sa pri preskúmaní trvania invalidity vstúpilo do už existujúcich právnych vzťahov. Tento „vstup“ odôvodňuje národná rada novým systémom sociálneho poistenia, podstatne odlišným od predchádzajúceho systému sociálneho zabezpečenia, ktorého súčasťou je aj nové posúdenie invalidity (vypustenie právnej úpravy čiastočného invalidného dôchodku, upustenie od sledovania podstatného poklesu zárobku a pod.). Napriek tomuto odôvodneniu národná rada vo svojom stanovisku uviedla, že rozhodnutie o ústavnosti napadnutých ustanovení zákona o sociálnom poistení ponecháva na rozhodnutí ústavného súdu.

Napadnuté prechodné ustanovenia zákona o sociálnom poistení upravujú prekvalifikovanie invalidných dôchodkov, na ktoré vznikol nárok pred jeho účinnosťou, na invalidné dôchodky podľa zákona o sociálnom poistení s tým, že

1. všetky invalidné a čiastočné invalidné dôchodky sa prekvalifikávajú na invalidné dôchodky podľa novej právnej úpravy so zachovaním ich súm a podmienok ich

vyplácania podľa starej (predchádzajúcej) právnej úpravy (§ 263 ods. 1 zákona o sociálnom poistení), ak zákon o sociálnom poistení neustanovuje inak;

2. zakladajú preskúmavanie trvania invalidity podľa zákona o sociálnom poistení ako podmienky nároku na invalidný dôchodok podľa zákona o sociálnom poistení bez ohľadu na to, či pri invalidnom dôchodku alebo čiastočnom invalidnom dôchodku sa za účinnosti predchádzajúcej právnej úpravy invalidity počítalo s ďalšou kontrolnou lekárskou prehliadkou alebo nie (§ 263 ods. 2 zákona);

3. výsledok preskúmania trvania invalidity má vplyv na trvanie nároku na invalidný dôchodok (ďalšie poberanie teraz už len invalidného dôchodku) priznaného za účinnosti predchádzajúcej právnej úpravy s tým, že jeho výsledkom môže byť

- a) zánik nároku na invalidný dôchodok podľa novej právnej úpravy, ak doterajší poberateľ tejto dávky (invalidného dôchodku alebo čiastočného invalidného dôchodku) nespĺňa podmienky invalidity podľa nových kritérií (§ 263 ods. 4),
- b) prepočet (určenie novej sumy) invalidného dôchodku podľa zákona o sociálnom poistení (§ 263 ods. 5 a 7);
- c) prekvalifikovanie čiastočného invalidného dôchodku na invalidný dôchodok podľa nového zákona o sociálnom poistení, ale zachovanie jeho vyplácania na úrovni sumy vypočítanej podľa predchádzajúceho zákona (§ 263 ods. 3);

4. vylučuje z preskúmavania trvania invalidity skupiny osôb, ktoré boli poberateľmi invalidných a čiastočných invalidných dôchodkov podľa predchádzajúceho zákona, z dôvodu splnenia podmienky dovŕšenia zákonom ustanoveného veku (pre odchod do starobného dôchodku) s následným prekvalifikovaním týchto dôchodkov na starobné dôchodky (§ 263 ods. 3).

Ústavný súd pri posudzovaní napadnutých ustanovení vychádzal z toho, že prechodné ustanovenia sú neoddeliteľnou súčasťou takmer každej právnej úpravy a ich funkciou je zabezpečiť v zásade plynulý prechod z dosiaľ platného a účinného režimu právnej úpravy spoločenských vzťahov do ich nového právneho režimu s tým, že sa má

nimi eliminovať právne vákuum navodzujúce právnu neistotu a majú sa jasne určiť pravidlá aplikácie starej, resp. aj novej právnej úpravy na už v minulosti vzniknuté právne vzťahy. Malo by však ísť o také riešenia, ktoré by sa napriek „stretnutiu sa s časom“ vyhli priamemu retroaktívnemu pôsobeniu do minulosti, hoci už z označenia prechodných ustanovení ako intertemporálnych vyplýva, že ich spätné pôsobenie do minulosti nemožno celkom vylúčiť.

Retroaktivita (spätná pôsobnosť) právnych následkov vo všeobecnosti nastoľuje otázku ochrany dôvery v oblasti pôvodne platného právneho stavu právnych následkov, ktorý sa následne mení.

Časový konflikt právnych úprav je spojený v každom prípade so zásahom do princípov rovnosti a ochrany dôvery občana v právo. Posudzovanie tohto konfliktu intertemporality by sa malo riadiť hľadiskom proporcionality a malo by viesť k záveru o takom spôsobe legislatívneho riešenia časového stretu právnych úprav, ktoré by nenarušilo princíp právnej istoty, ako ani princíp rovnosti, ale ich primeraným spôsobom vyvažovalo.

Pre posúdenie súladu napadnutých ustanovení § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13 zákona o sociálnom poistení s čl. 1 ods. 1 ústavy je preto relevantné, či ide o retroaktívne ustanovenie, a ak ide o retroaktívne ustanovenie, či ide o pravú retroaktivitu. Až potom možno uvažovať o uplatnení princípu proporcionality so zreteľom na predchádzajúcu právnu úpravu (aj so zreteľom na spravodlivosť) a vyvažovanie predovšetkým princípu právnej istoty s princípom rovnosti.

Ústavný súd sa už pri svojej rozhodovacej činnosti vyslovil k retroaktivite právnych predpisov (PL. ÚS 28/00):

«Pravú retroaktivitu vymedzil ako stav, v ktorom nová právna úprava neuznáva oprávnenia a povinnosti založené právnymi vzťahmi len *lex priori* (napr. PL. ÚS 37/99), alebo stav, keď zákon dodatočne a pozmeňujúco zasahuje do už právne uzavretých minulých skutkových a právnych vzťahov (práv a povinností) (PL. ÚS 3/00).

Za nepravú retroaktivitu považuje stav, v ktorom nová právna úprava nevytvára žiadne právne účinky smerujúce pred deň nadobudnutia účinnosti, avšak kvalifikuje tie právne úkony, ku ktorým došlo ešte pred nadobudnutím jej účinnosti, v dôsledku čoho môže dôjsť k zmene alebo zrušeniu tých právnych účinkov, ktoré boli predtým späté s ich uzavretím (PL. ÚS 38/99). O nepravú retroaktivitu ide aj v prípade, ak zákon uzná skutkové podstaty alebo právne skutočnosti, ktoré vznikli počas účinnosti skoršieho zákona, súčasne však prináša určité zmeny právnych následkov, ktoré s nimi súvisia, pokiaľ tieto právne následky v čase nadobudnutia účinnosti tohto nového zákona ešte nenastali (PL. ÚS 3/00).

Ústavný súd už tiež vyslovil, že zákonodarca môže výnimočne uplatniť retroaktívne ustanovenia na úpravu nových (existujúcich) právnych stavov, pričom v takom prípade musí preukázať „závažné dôvody všeobecného záujmu, ktoré si môže vyžiadať alebo odôvodniť prelomenie zásady zákazu spätnej pôsobnosti v prospech slobodnej tvorby právnej úpravy zo strany zákonodarcu“ (PL. ÚS 3/00). To znamená, že nepravú retroaktivitu nepovažuje za štandardný vstup do existujúcich právnych vzťahov.

Určitú retroaktivitu pripustil aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý vo svojom rozhodnutí Mellacher v. Austria, rozsudok z 19. decembra 1989 (§51) uviedol, že „legislatívne musí byť daná možnosť, aby sa prijali opatrenia, ktorými sa zasiahne do ďalšieho vykonávania predtým uzavretých zmlúv (v danom prípade nájomných zmlúv), aby sa dosiahol požadovaný cieľ .».

Podľa názoru ústavného súdu § 263 ods. 1 zákona o sociálnom poistení je síce ustanovením retroaktívnym, ale v danom prípade ide o nepravú, a teda v právnom poriadku prípustnú retroaktivitu - ustanovuje transformáciu invalidných dôchodkov a čiastočných invalidných dôchodkov priznaných za účinnosti predchádzajúcej právnej úpravy na invalidné dôchodky podľa zákona o sociálnom poistení. Zmenu len právnej klasifikácie invalidných dôchodkov so zachovaním podmienok ich vyplácania a sumy, ktorá sa vypláca, nenarúša princíp právnej istoty, ktorý by viedol ústavný súd k vysloveniu nesúladu tohto ustanovenia s čl. 1 ods. 1 ústavy.

Rovnako „unesie“ limit ústavnosti § 263 ods. 3 a 13 zákona o sociálnom poistení. Čo sa týka § 263 ods. 3 zákona o sociálnom poistení, tento ustanovuje, že sa nebude preskúmavať trvanie invalidity v prípadoch poberateľov invalidných dôchodkov a čiastočných invalidných dôchodkov priznaných podľa predchádzajúcej právnej úpravy, ak títo poberatelia dôchodkov dovŕšili zákonom ustanovenú vekovú hranicu (s následným pretransformovaním invalidných dôchodkov na starobné dôchodky podľa zákona o sociálnom poistení). Takéto riešenie podľa názoru ústavného súdu nenaruša právnu istotu jej poberateľov, pretože mení len druh poskytovanej dávky na inú. Ustanovenie § 263 ods. 13 zákona o sociálnom poistení na rozdiel od odseku 1 nie je transformačným ustanovením, ale deklaratórnym ustanovením o určení sumy invalidného dôchodku poistenca, ktorý splnil podmienky nároku na nové vymeranie invalidného dôchodku pred 1. januárom 2004. Nie je preto dôvod považovať toto ustanovenie za retroaktívne vyvolávajúce právnu neistotu, a preto ústavný súd návrhu navrhovateľov na vyslovenie jeho nesúladu s čl. 1 ods. 1 ústavy nevyhovел.

Kľúčovým pre posúdenie ostatných napadnutých prechodných ustanovení z hľadiska ich súladu s čl. 1 ods. 1 ústavy je posúdenie súladu § 263 ods. 2 zákona o sociálnom poistení s čl. 1 ods. 1 ústavy, ktorý tým, že trvanie invalidity ako podmienky zachovania nároku na invalidný dôchodok (čiastočný invalidný dôchodok) vzniknutého pred účinnosťou zákona o sociálnom poistení posudzuje podľa nových kritérií ustanovených zákonom o sociálnom poistení, „vnáša“ do minulých skutkových a právnych vzťahov právnu neistotu. Navyše, uvedené ustanovenie nerozlišuje prípady, keď poberateľ invalidného dôchodku (čiastočného invalidného dôchodku) očakával preskúmanie trvania invalidity, pretože mal určenú kontrolnú lekársku prehliadku aj za účinnosti predchádzajúcej právnej úpravy s lehotou jej uskutočnenia po 31. decembri 2003, od prípadov, keď kontrolná lekárska prehliadka za účinnosti predchádzajúcej právnej úpravy nebola určená a poberateľ príslušného invalidného dôchodku s ňou preto reálne ani nepočítal, a podrobuje preskúmvaniu trvania invalidity všetkých poberateľov invalidných dôchodkov.

Podľa názoru ústavného súdu § 263 ods. 2 zákona o sociálnom poistení tým, že ustanovuje v zásade pre všetky „transformujúce sa“ invalidné dôchodky (podľa odseku 1) obligatórne preskúmanie podmienky trvania invalidity na účely zachovania nároku na invalidný dôchodok, ktoré má za následok prehodnotenie trvania nároku na invalidný dôchodok, vyvoláva neočakávanú právnu neistotu. Vstup do existujúcich právnych vzťahov zavedením preskúmania trvania invalidity na posúdenie nároku na invalidný dôchodok podľa nových, prísnejších kritérií, ktoré môže mať za následok až zánik nároku na invalidný dôchodok a jeho výplatu, a to bez akéhokoľvek vyváženia (keďže zákon o sociálnom poistení na vyvažovanie žiadny priestor ani nevytvára), vyvoláva stav takej právnej neistoty z dôvodu priameho a neočakávaného zásahu do minulých skutkových a právnych vzťahov, ktorý nemožno akceptovať, čo viedlo ústavný súd k vysloveniu nesúladu tohto ustanovenia s čl. 1 ods. 1 ústavy.

Pretože ide o transformáciu invalidity na invaliditu podľa nových kritérií, vzájomná väzba § 263 ods. 2 zákona o sociálnom poistení s ďalšími napadnutými prechodnými ustanoveniami - § 263 ods. 4 až 7 je taká silná, že tieto ustanovenia nemožno posudzovať jednotlivo, ale len spoločne, čo malo za následok aj vyslovenie nesúladu týchto ustanovení s čl. 1 ods. 1 ústavy.

Čo sa týka namietaného nesúladu § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13 zákona o sociálnom poistení s čl. 12 ods. 1, čl. 13 ods. 4, čl. 39 ods. 1 a s čl. 55 ústavy, poukazuje ústavný súd na svoje závery uvedené pri § 71 ods. 6 až 8 zákona o sociálnom poistení. Nad rámec týchto argumentov ústavný súd uvádza, že v prípadoch § 263 ods. 1 až 7 a ods. 13 zákona o sociálnom poistení vo vzťahu k čl. 39 ods. 1 a k čl. 55 ústavy treba osobitne pripomenúť, že ide o intertemporálne ustanovenia, ktorých obsah musí korešpondovať s ďalšími ustanoveniami zákona o sociálnom poistení, a preto ak pri týchto ustanoveniach nedospel ústavný súd k záveru o ich nesúlade s ústavou, takýto záver sa musí vzťahovať aj na napadnuté prechodné ustanovenia.

Vzhľadom na uvedené ústavný súd rozhodol tak, ako je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia.

Podľa čl. 125 ods. 3 ústavy ak ústavný súd svojím rozhodnutím vysloví, že medzi právnymi predpismi uvedenými v odseku 1 je nesúlad, strácajú príslušné predpisy, ich časti, prípadne niektoré ich ustanovenia účinnosť. Orgány, ktoré tieto právne predpisy vydali, sú povinné do šiestich mesiacov od vyhlásenia rozhodnutia ústavného súdu uviesť ich do súladu s ústavou, s ústavnými zákonmi a s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným zákonom, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. b) a c), aj s inými zákonmi, a ak ide o predpisy uvedené v odseku 1 písm. d), aj s nariadeniami vlády a so všeobecne záväznými právnymi predpismi ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy. Ak tak neurobia, také predpisy, ich časti alebo ustanovenia strácajú platnosť po šiestich mesiacoch od vyhlásenia rozhodnutia.

Podľa § 32 ods. 1 zákona o ústavnom súde sa k rozhodnutiu pripája odlišné stanovisko sudcu Eduarda Báranya.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júna 2006